

ANTONÍN DOSTÁL, Clozianus, staroslověnský hlaholský sborník tridentský a innsbrucký. Nakladatelství Československé akademie věd. Praha 1959. Str. 400.

Kločev glagoljaš jedan je od centralnih spomenika o kojem se već u samom početku slavističke nauke pisalo, pa je Kopitarovo izdanje Kločeva glagoljaša iz god. 1836. (uz Frizinške odlomke) ujedno i prvi naučno izdani slavenski spomenik. Otada je ovaj vrlo važan glagoljski spomenik doživio nekoliko izdanja, a u najnovije vrijeme (1959) ponovo je objav-

ljen u Dostálovu izdanju fototipskim putem u potpunom opsegu sa vrlo solidnim stručnim i kritičkim aparatom.

Dostálovo izdanje sadrži četiri dijela: I Úvod (5—13); II Rukopis a cyrilský přepis (13—107); III Řecké předlohy, staroslověnský text, výklad a překlad textů (107—308), Seznam biblických citátů (308—309); IV Index slov a tvarů (311—398).

U uvodnom dijelu (Úvod) autor daje opis rukopisa i osvrt na dosadašnja izdanja¹.

U drugom dijelu (Rukopis a cyrilský přepis) donesene su fotosnimke prema sadržaju, pa se prema tome ne odvajaju tridentski od insbruškog dijela, kao što je to bilo u dosadašnjim izdanjima². Po fotosnimkama spomenik je transliteriran ćirilicom. Autor se pri transliteraciji u ovom dijelu držao do krajnjih granica originala: donosio nadslovne znakove, tačnu interpunkciju. Dostálovo se izdanje razlikuje od Vondrákova izdanja. Dostál označuje stranicu npr. 1a, 1b, 2a, 2b, a stranicu dijeli na retke, dok Vondrák broji retke kontinuirano, naravno, posebno tridentskog dijela, posebno insbruškog dijela. Dostál uz svoju donosi u zagradama i Vondrákovu paginaciju³. Naročito je korisno što autor vrlo iscrpno isporučuje svoje čitanje s čitanjem ostalih izdavača pa komentira ona mjesta gdje se ne slaže s tuđim čitanjima. Na koncu drugoga dijela svoje knjige Dostál je donio i latinsku bilješku (Nota) s omotnog lista spomenika. Dok je ćirilička transliteracija Kločeva glagoljaša bez prigovora, u prepisivanju ove bilješke potkrale su se autoru neke greške: tako npr. u rečenici: Et ps libri pfato D Luce ī manus venit de qua Marquardo breisacher militi et tūc tpris Caesareo oratori — nedostaje *michi* — jer u originalu čitamo... de qua michi Marquardo breisacher... pa je onda rečenica krivo shvaćena (što se vidi u češkom prijevodu — str. 307).

Treći dio knjige (Řecké předlohy, staroslověnský text, výklad a překlad textů) po mojem je mišljenju najvredniji dio knjige. U tom dijelu nalaze se konkretni* grčki predlošci pojedinih homilija od kojih je predložaka onaj najbliži staroslavenskom tekstu uzet kao osnovni, a ostali grčki predlošci uzimaju se prema tome u kojoj se mjeri podudaraju s našim tekstom kao varijante osnovnog predloška. Dostál je grčke predloške podijelio na stranice i retke na isti način kao i staroslavenski tekst u ćiriličkoj transliteraciji⁴.

¹ I u izdanjima Staroslavenskog instituta pisalo se u više navrata o Kločevu glagoljašu: v. npr. Slovo 2, Zagreb 1953, (67-74). Novija istraživanja o Kločevu glagoljašu (Vj. Štefanić).

² Kopitar izdaje dio rukopisa koji se čuva u Tridentu, Miklošič (1860) također izdaje samo onaj dio koji se čuva u Innsbrucku, Sreznjevski (1866) oba dijela, tj. tako da tretira posebno tridentski, a posebno insbruški dio i jednako tako Vondrák (1893).

³ Rimskim brojem I označuje tridentski, a brojem II insbruški dio.

⁴ Htjela bih napomenuti da je citirani rad na str. 269 Dostálova izdanja A. Vaillant: L'Homélie d'Épiphanie sur l'ensevelissement du Christ. Texte vieux-slave, texte grec et traduction française, izdan u Zagrebu 1958. u 3. knjizi Radova Staroslavenskog instituta, a ne u Parizu.

* *konkretni* predlošci označuju one predloške koji su od dosada poznatih najbliži staroslavenskom tekstu.

Uz grčke predloške nalaze se u tom dijelu izdanja i latinski paralelni tekstovi uzeti iz Migne: Patrologia Graeca. Ovi latinski paralelni tekstovi štampani su kontinuirano bez oznaka redaka, ali s uputom na odgovarajuću stranicu i retke onako kako je označeno u ćirilicom transliteriranom tekstu.

Zatim slijedi latinska transliteracija Kločeva glagoljaša u kojoj je, za razliku od ćirilčke transliteracije (iz II dijela knjige), tekst donesen tako da su title razriješene i rekonstruirane riječi koje su nečitljive, sa suvremenom interpunkcijom i s oznakom stranica i redaka jednako kao u ćirilskoj transliteraciji staroslavenskog teksta. Analogna mjesta koja se mogu identificirati i u drugim staroslavenskim spomenicima (npr. Suprasaljski rukopis, Mihanovićev homilijar) donosi autor kao varijante.

U pogledu grčkoga predloška za tzv. Anonimnu homiliju stvar je nešto drukčija. Ta homilija nema grčkog predloška, jer je kako je u posljednje vrijeme utvrđeno originalno Metodijevo djelo iz velikomoravske epohe (pa prema tome nema ni latinske paralele). Autor stoga uz svoj prijevod Anonimne homilije na češki jezik daje neka mjesta iz drugih prijevoda (kao što je neobjavljeni češki prijevod Vašice, Grivčev slovenski prijevod i Vaillantov francuski prijevod).

U Dostálovoj knjizi preveden je *cijeli* Kločev glagoljaš na češki jezik⁵, pa tako ovo izdanje može poslužiti i široj naučnoj javnosti. Vrijedno je istaknuti da je autor nastojao da posebno upozori na biblijska mjesta u tekstu.

Na kraju trećeg dijela knjige može se naći češki prijevod već spomenute bilješke s omotnog lista spomenika. U prevođenju su se potkrale neke omaške, tako je npr. *presbyter* prevedeno *biskup* umjesto *svećenik*⁶, ili je pak rečenica: *Et ps libri p̄fato D Luce ī manus venit de qua (izostavljeno michi) Marquardo breisacher militi et tūc tpris Caesareo oratori Et pas Inter Illu^m Dm Sigismundum Archiducem Austrie ex una et Ill^m Venetiarum Dm pcim ex altera confectori... prevedena na češki jez. ovako: A část uvedené (podvukla N. L.) knihy se dostala do rukou pana Lukáše, z níž Markvardu Breisacherovi (podvukla N. L.), vojáku a v té době císařskému vyjednávači a sjednateli míru mezi Nejjasnějším panem Zikmundem, arcivévodou rakouským s jedné strany a Nejjasnějšími pány benátskými s druhé (strany),... Međutim bilješka govori o »navedenom gospodinu Luki«, a ne o »navedenoj knjizi«; i o Markardu Breisacheru koji govori o *dijelu* knjige što ju je dobio (de qua *michi* Marquardo breisacher... dedit).*

Treći dio knjige sadrži i popis biblijskih citata (najprije Novozavjetnih, zatim Starozavjetnih).

⁵ v. recenziju V. F. Mareš: Clozianus codex palaeoslovenicus glagoliticus Tridentinus et Oenipontanus — Clozianus, staroslavenský hlaholský sborník tridentský a innsbrucký. Edidit — K vydání připravil Antonín Dostál, Byzantinoslavica XXI 2, Prague 1960. Recenzent stavlja manje primjedbe na prijevod.

⁶ v. Radovi Staroslavenskog instituta 2, 1955, str. 129-153. Vj. Štefanić: Kločev glagoljaš i Luka Rinaldis.

Četvrti dio (Index slov a tvarů) sadrži, kako se već iz naslova razabira, indeks riječi i oblika — no u ovom slučaju *svih* riječi i *svih* oblika iz Kločeva glagoljaša sa značenjem u grčkom jeziku, s oznakama mjesta gdje se riječi nalaze u tekstu (staroslavenskom) prema novoj izdavačevoj podjeli i prema Vondrákovej.

Kločev glagoljaš zaslužuje zaista da mu se posveti onolika pažnja kolikom mu je u proučavanju pristupio Antonín Dostál. Šteta je samo što autoru u radu nije bio pristupačan original spomenika te se morao služiti fotosnimkama. Autor je dubokom naučnom erudicijom pristupio izdavanju Kločeva glagoljaša služeći se modernom metodom. Svoje je izdanje obogatio temeljitim kritičkim aparatom i iscrpnom literaturom o predmetu.

No i nakon ovoga izdanja, kao što i sam autor ističe, ostaju još mnoga neriješena pitanja u vezi s Kločevim glagoljašem (kao npr. detaljna paleografska analiza, posebna lingvistička obrada). Dostálova je knjiga, međutim, izvrstan temelj za svestrano proučavanje spomenika.

Na kraju moramo dodati da samo možemo poželjeti da i drugi spomenici budu ovako izdani, a autoru smo dužni odati priznanje za veliki trud. Dostálov je Clozianus vrlo vrijedan prilog nauci.

Nevenka Linarić